

DARIUSZ KOWALCZYK¹

Recenzja: Ks. Sławomir Bylina, *Filary pokoju a konflikty zbrojne XXI wieku*, Wydawnictwo naukowe DIFIN, Warszawa 2025. ss. 162. [ISBN 978-83-8270-479-2]

Review: Ks. Sławomir Bylina, *Pillars of Peace and Armed Conflicts of the 21st Century*, Wydawnictwo naukowe DIFIN, Warszawa 2025. ss. 162. [ISBN 978-83-8270-479-2]

Monografia autorstwa Sławomira Byliny pt. „Filary pokoju a konflikty zbrojne XXI wieku” stanowi próbę połączenia katolickiej nauki społecznej ze współczesną refleksją nad konfliktami zbrojnymi i praktyką dyplomacji humanitarnej. Praca wpisuje się w nurt badań interdyscyplinarnych, sytuując się na pograniczu teologii moralnej, nauk o bezpieczeństwie, polemologii oraz stosunków międzynarodowych. Autor podjął się zadania zarówno teoretycznego, poprzez systematyzację papieskiego nauczania o pokoju, jak i praktycznego, analizując konkretne działania Stolicy Apostolskiej w kontekście dwóch najważniejszych współczesnych konfliktów zbrojnych: wojny w Syrii i agresji Rosji na Ukrainę.

Praca jest zamierzona jako pierwszy tom szerszej serii wydawniczej „Pokój a konflikty zbrojne XXI w.” i już w zamyśle stanowi materiał dydaktyczny dla studentów nauk o bezpieczeństwie, stosunków międzynarodowych oraz teologii. A zatem oscyluje między monografią naukową a podręcznikiem.

¹ Prof. dr hab. Dariusz Kowalczyk, Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie, ORCID: 0000-0002-6469-2443.

Artykuły są objęte licencją Creative Commons Uznanie autorstwa –Użycie niekomercyjne – Bezutworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

Centralnym zagadnieniem badawczym monografii jest koncepcja „czterech filarów pokoju”: prawdy, sprawiedliwości, miłości i wolności, sformułowana przez papieża Jana XXIII w encyklice „*Pacem in terris*” (1963) i rozwijana przez kolejnych papieży XX i XXI wieku. Autor stawia sobie za cel nie tylko przedstawienie ewolucji tej koncepcji w nauczaniu Magisterium Kościoła katolickiego, ale także zbadanie jej praktycznych implikacji w działaniach dyplomacji watykańskiej wobec współczesnych konfliktów zbrojnych.

Istotnym walorem pracy jest przyjęcie podejście historyczno-systematycznego: autor śledzi rozwój papieskiego nauczania o pokoju od Benedykta XV (pontyfikat rozpoczęty podczas I wojny światowej) aż po Leona XIV (2025), dokumentując tym samym ponadstuletnią tradycję zaangażowania Stolicy Apostolskiej w procesy budowania pokoju. Takie ujęcie pozwala dostrzec ciągłość oraz ewolucję papieskiej wizji pokoju w zmieniających się kontekstach geopolitycznych.

Monografia składa się z czterech rozdziałów zasadniczych, wstępu, zakończenia oraz bogatej bibliografii. Struktura jest logiczna i przemyślana. Rozdział I (Filary pokoju z perspektywy Stolicy Apostolskiej) stanowi teoretyczny fundament całej pracy. Autor w sposób systematyczny i przejrzysty rekonstruuje koncepcję filarów pokoju, przedstawiając kolejno: genezę idei (Jan XXIII, Sobór Watykański II), a następnie szczegółowe omówienie każdego z czterech filarów w świetle nauczania papieży od Pawła VI po Leona XIV. Rozdział II (Konflikty zbrojne XXI wieku) ma charakter wprowadzenia teoretycznego do problematyki konfliktów zbrojnych. Autor omawia definicje wojny i konfliktu zbrojnego, kryteria ich klasyfikacji, przyczyny, środowisko oraz skutki. Jest to rozdział syntetyczny, dobrze osadzony w literaturze polemologicznej. Rozdział III (Wojna w Syrii i konsekwencje migracji), to najcenniejszy rozdział pracy. Autor dokumentuje reakcje międzynarodowe wobec konfliktu syryjskiego oraz działania dyplomacji humanitarnej Stolicy Apostolskiej. Szczególnie wartościowa jest analiza kolejnych Konferencji Przyjaciół Syrii, działań ONZ, Ligi Arabskiej oraz dokumentów Unii Europejskiej. Sekcja poświęcona dyplomacji watykańskiej szczegółowo rekonstruuje apele papieży (Benedykta XVI i Franciszka), przemówienia, dni modlitwy i postu, współpracę z organizacjami humanitarnymi oraz wsparcie dla lokalnych Kościołów wschodnich. Rozdział IV (Wojna o Ukrainę), poświęcony Ukrainie, jest najbardziej aktualny i obszerny. Autor dokumentuje przyczyny konfliktu (przyczyny polityczne związane z Euromajdanem, aneksją Krymu, wojną w Donbasie; przyczyny ekonomiczne związane z rywalizacją

geopolityczną między UE a Rosją), reakcje międzynarodowe (sankcje, wsparcie militarne, konferencje pokojowe) oraz działania Stolicy Apostolskiej.

Rozdział III i IV można by pogłębić poprzez przeprowadzenie analizy porównawczej między przypadkami Syrii i Ukrainy: Czy dyplomacja watykańska działała w obu przypadkach w podobny sposób? Czy były różnice wynikające ze specyfiki konfliktów? Jakie wnioski można wyciągnąć z porównania tych dwóch interwencji?

Walory pracy, to przede wszystkim: 1. Systematyczność i klarowność – praca jest logicznie zbudowana, przejrzysta w kompozycji, napisana poprawnym językiem naukowym; 2. Bogata dokumentacja źródłowa; 3. Interdyscyplinarność – praca łączy perspektywy teologiczną, politologiczną, prawniczą i historyczną; 4. Wartość dydaktyczna – praca może skutecznie funkcjonować jako podręcznik akademicki; 5. Aktualność.

W pracy brakuje postawienia wyraźnej hipotezy badawczej, ale nie stanowi to problemu z punktu widzenia dydaktycznej funkcji monografii. Autor mógłby być bardziej krytyczny w ocenie skuteczności różnych działań Stolicy Apostolskiej. Kolejne tomy planowanej serii mogłyby te ograniczenia przezwyciężyć, rozwijając bardziej analityczne i krytyczne podejście.

Podsumowując, monografia dr hab. Sławomira Byliny stanowi cenny wkład do badań nad katolicką nauką o pokoju oraz praktyką dyplomacji watykańskiej wobec współczesnych konfliktów zbrojnych. Jest to wartościowe studium, które może służyć zarówno studentom, jak i badaczom zajmującym się Magisterium Kościoła katolickiego, a także analitykom stosunków międzynarodowych zainteresowanym rolą postaci religijnych w procesach budowania pokoju. Innymi słowy, praca może z powodzeniem funkcjonować jako podręcznik akademicki oraz monografia naukowa.